

Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla, İletişim Yayınları, 2011, s.901.

Russia and the Russians: From Earliest Times to 2001, İletişim Publishing, 2011, p.901.

Kamila AKHMEROVA
Atatürk Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Erzurum, Türkiye

Tarih, hem bir kültürün süreçlerini anlama ve yorumlamada hem de bir halkın kendi kültürüne ve dünya kültürüne karşı tutumunu belirleme konusunda en önemli unsurların başında gelmektedir. Tarihi incelemek, geçmişteki olayları analiz etmemize, bu olaylar arasındaki nedensel ilişkileri kurmamıza, geçmişte yapılan hatalardan dersler çıkarmamıza ve geleceği inşa etmemize yardımcı olmaktadır. İletişim Yayınları tarafından 2011 yılında basılan ve 901 sayfa olan “Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla” isimli kitabın çevirmeni Kezban Acar’dır. Londra Üniversitesi akademisyenlerinden Geoffrey Hosking, akademik çalışmalarında özellikle Rusya tarihine ve kültürüne odaklanmıştır.

Rusya, özel bir medeniyeti ve toplumu temsil eden devlet olarak, coğrafi, siyasi, sosyal, ulusal ve dini faktörlerin etkisi altında biçimlenmiştir. Literatürde Rusya tarihini anlatan kitaplar genellikle Büyük Petro’nun dönemine yoğunlaşmıştır. Rusya tarihine baktığımızda, Büyük Petro’nun süreci, Rus İmparatorluğunun 1721’de ortaya çıkışıyla birlikte ulusal bir siyasi düzenin nasıl oluşturulduğunu, kültürel kimliğin nasıl geliştirildiğini ve meşrulaştırıldığını ortaya koymaktadır. Bu sürecin devlet tarafından nasıl yönetildiği, Rusya tarihinin incelenmesiyle daha iyi anlaşılabilir.

Bahsi geçen saikler doğrultusunda Geoffrey Hosking, Rusların, erken dönemlerden 2001 yılına kadar yaşadıkları süreci büyük bir ustalık ve bütünlük içerisinde anlatmaktadır. “Rusya ve Ruslar” isimli kitap dikkate ve okunmaya değer bir eser niteliği taşımaktadır. Akıcı bir dille Türkçeye çevrilen bu çalışmada Rus kültürü ve tarihi açısından önemli bir yere sahip olan mir (barış/köy komünü), pravda (doğru olan/gerçek), strada (acı çekmek) ve volya (irade/ özgürlük) gibi kavramlar somut örnekler üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır. Bu nedenle eser, Rusya kültürünü sağlıklı bir şekilde analiz edebilmek açısından önemli eserler kategorisinde yer almaktadır.

Geliş Tarihi/Received 18.11.2024
Kabul Tarihi/Accepted 27.12.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 30.12.2024

Corresponding Author/Sorumlu Yazar:
Kamila AKHMEROVA
E-mail: kamilkaahmerova@mail.ru

Cite this article

Akhmerova, K. (2024). Russia and the Russians: From Earliest Times to 2001, İletişim Publishing, 2011, p.901. *Journal of International Relations Studies*, 4(2), pp. 125-127.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Geoffrey Hosking, çalışmasını altı ana bölüm üzerinden okuyucuya sunmaktadır. Bu bölümler sırasıyla “İmparatorluk Öncesi Rusya ve İmparatorluğunun Başlangıcı”, “İmparatorluğunun Sıkıntılı İnşası”, “Bir Avrupa İmparatorluğu Olarak Rusya”, “Emperyal Kriz”, “Devrim Ve Ütopya” ve “Ütopyanın Çöküşü ve Düşüşü” şeklinde belirlenmiştir. Her bölüm içerisinde ayrıntılı bir şekilde ilgili dönemin en önemli siyasi olaylarına yer verilmiş ve zamanın ruhu yansıtılmıştır.

Hosking, birinci bölümde Rus kültürüne ilgi duyan okuyucuların ilgisini çekebilecek alt başlıkları “coğrafi faktörlerin rolü, ulusal zihniyetin karakteristik özellikleri, gelenek ve görenekler, göçler ve sömürgeleştirme süreci” şeklinde belirlemiştir. Aynı zamanda, yazar birinci bölümde Kiev Rusya’sına, Moğollara ve Moğolların Moskova’nın yükselişinde oynadıkları rolüne değinmiştir.

İkinci bölümde yazar modernitenin sembolü olan Büyük Petro’nun döneminde yaşanan Avrupalılaşıma tarihsel sürecine yer vermektedir. Büyük Petro, Rusya tarihinin en önemli figürlerinden biri olarak tanınmaktadır ve hızlandırılmış ekonomik, siyasi ve kültürel kalkınma hamleleriyle devlet sisteminde, ekonomide ve kültürde reformlar gerçekleştirmiştir. Onun hükümdarlığı sırasında ilk askeri ve mesleki okullar, matbaalar, müzeler, halk kütüphaneleri ve tiyatrolar açılmış; düzenli bir ordu ve donanma kurulmuştur. 1703 yılında Büyük Petro tarafından kurulan St. Petersburg, daha sonra devletin başkenti olmuştur. Büyük Petro’nun reformları sayesinde Rusya, dünyanın en büyük güçlerinden biri haline gelmiştir.

Hosking üçüncü bölümde; II. Katerina, I. Pavel ve I. Nikolay dönemlerine değinmiştir. Dönemin ünlü filozoflarının eserlerinden, özellikle Aydınlanma Çağı’nın fikirlerinden etkilenen II. Katerina, bu düşünceleri hayata geçirmeye çalışmıştır. Aynı zamanda, II. Katerina’nın döneminde yeni bir idari reform gerçekleştirilmiştir. Bu reform, yeni bir idari bölünme oluşturmuş ve bürokratik yapının maliyetinde önemli bir artışa yol açmıştır.

Yazar, kitabın dördüncü bölümünde Rusya İmparatorluğu’nda II. Aleksandr’ın mütereddit reformlarının altını çizmiştir. II. Aleksandr’ın (1855-1881) reformları, “Büyük Reformlar” olarak adlandırılmıştır ve Rus toplumunun tüm alanlarını etkileyerek reform sonrası ülkenin ekonomik ve siyasi yapısını biçimlendirmiştir. Bu reformlar arasında köylü serflikin kaldırılması (1861), Yargı Reformu (1864), Eğitim Reformu (1864) ve Askeri Reform (1874) yer almaktadır. II. Aleksandr’ın faaliyetleri, yüzyıllardır süregelen düzeni kökten değiştirmeye yönelikti. Çar Kurtarıcı olarak bilinen Alexander II, bu reformist tutumunun bir sonucu olarak 1 Mart 1881’de, suikastçılar tarafından bombalı bir saldırı sonucunda hayatını kaybetti.

Beşinci bölümde Hosking, Ekim 1917 Devrimi’ne ve Sovyet toplumunun biçimlenmesine odaklanmaktadır. 1917 Ekim Devrimi, Rusya’da geçici hükümetin devrildiği ve Bolşeviklerin Petrograd’da iktidarı ele geçirdiği siyasi olaylar dizisidir. Tarih yazımında bu olay, “Büyük Ekim Sosyalist Devrimi” veya “Ekim Darbesi” olarak da anılmaktadır. Ekim 1917 Devrimi’nin temel toplumsal ön koşulları, dönemin üç büyük sorununun çözülmemiş olmasından kaynaklanıyordu. Birincisi, ulusal sorun çözülmemiştir; imparatorluk sınırları içindeki Polonyalılar, Ukraynalılar, Baltık ve Transkafkasya halkları, özerklikten yoksundu. İkincisi, köylülerin büyük çoğunluğu hâlâ toprağa erişim sağlayamamıştı. Üçüncüsü, işçiler için çalışma koşulları ve sosyal koruma önlemleri, Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında oldukça yetersiz kalıyordu. Yazar, bu çözülmemiş sorunların aslında devrimin temel sebepleri olarak algılandığını belirtmiştir.

Altıncı bölümde Hosking, Soğuk Savaş döneminde ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin 1991 yılında dağılması konusuna yoğunlaşmıştır. Bu yaşanan gelişmeyi bir yandan dünya siyaseti, ekonomisi ve sosyal süreçler üzerinde derin etkiler bırakırken bir yandan da 20. yüzyılın en önemli olaylarından biri olarak değerlendirmiştir. SSCB’nin çöküşünün temel nedenlerinden biri, planlı ekonominin düşük verimliliği, bilimsel ve teknolojik gelişmelerdeki geri kalmışlık ve aşırı askeri harcamaların neden olduğu ekonomik sorunlardı. Bu sorunlar, ülkede mal kıtlığı, enflasyon ve yaşam standartlarının düşüşüyle sonuçlandı. SSCB’nin çöküşünün siyasi nedenleri arasında, halkın otoriter rejimden duyduğu memnuniyetsizlik, siyasi rekabet eksikliği ve ifade özgürlüğünün sınırlanması yer almaktadır. Mihail Gorbaçov’un başlattığı reformlar (Perestroyka ve Glasnost), Sovyetler Birliği Komünist Partisi’nin gücünü zayıflatmış ve SSCB cumhuriyetlerindeki ulusal hareketlerin güçlenmesine yol açmıştır. SSCB’nin dağılmasında, Soğuk Savaş bağlamında Batı’nın, özellikle de ABD’nin baskıları ve 20. yüzyılın sonlarında değişen küresel ekonomik ve siyasi dinamikler gibi dış faktörler de önemli bir rol oynamıştır.

Kitap içerisinde dikkat çeken noktalar arasında Hosking’in, “ciddi sorunları olmasına rağmen, Rusya’nın geleceğinin ümitsiz olduğunu söylemek mümkün olmaz. Onun kendisine birçok anlamda engel teşkil eden paradoksal, jeopolitik konumu, bugün tam bir avantaja dönüşmüş bulunmaktadır” (s.847) ifadesi konuya nasıl yaklaştığını göstermektedir. Bununla birlikte Hosking kitabın son paragrafında “Rusya, çok değişik biçimleri ile dünya tarihinin en büyük, mücadelecı devletlerinden bir tanesidir” (s.847) notunu düşmüştür. Rusya devletinin tarihiyle ilgili vurgulanmak istenen, Rusya’nın dönemsel emperyalist

politikalarına, demokratik kamu kurumlarının gelişimine ve yüzyıllar boyunca değişen demografik açıdan kozmopolit çeşitliliğe odaklanmış olmasıdır.

Yazar Birinci Dünya Savaşı'nı anlatırken Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Rusya İmparatorluğu'nun ordularının karşı karşıya geldikleri en önemli cepheleri hakkında bilgileri dâhil etmemiştir. Kafkasya Cephesi'ndeki çatışmaların sonucu Rusya'daki İmparatorluk hükümetinin çöküşüne (Şubat 1917) ve Rusya'nın savaştan çekilmesine (Mart 1918) yol açmıştır. Bu kısmın kitap içerisinde yer almamasına rağmen, "Rusya ve Ruslar" isimli kitap sade ve yalın bir üslup, anlaşılması basit ve açıklayıcı bir dil kullanmaktadır.

Sonuç olarak bu kitap Rusya tarihine ilgi duyan öğrencilere, araştırmacılara ve kamuoyuna hitap etmektedir. Hem tarihsel kronoloji hem de kavramların sistematik olarak verildiği görülmektedir. Rusya üzerine birçok veri, harita, gösterge, grafik ve alıntıya yer verilerek analiz yapılmış olması eserin orijinalliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır. Tüm bu özellikleriyle Hosking, Rusya hakkında tüm okurlara genel bir görünüm sunabilmiştir. Kaleme alınan bu eserin, geniş yelpazede Uluslararası İlişkiler literatürüne tarihsel bir perspektif sunması, özel olarak ise Rusya ile ilgili disipline yeni bir bakış açısı getirmesi bakımından okunmaya değer olduğu düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: *Dış bağımsız.*

Çıkar Çatışması: *Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.*

Finansal Destek: *Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.*

Peer-review: *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest: *The authors have no conflicts of interest to declare.*

Financial Disclosure: *The authors declared that this study has received no financial support.*